

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

# **СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ**

Методичні рекомендації  
до написання курсових робіт з дисципліни  
«Спілкування у соціальній роботі»

для студентів денної та заочної форми навчання

спеціальності 231 Соціальна робота

Ужгород - 2021

**Орос О.Б.** Методичні рекомендації до написання курсових робіт з дисципліни «Спілкування у соціальній роботі» спеціальності 231 «Соціальна робота». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 42 с.

Методичні рекомендації до написання курсових робіт з дисципліни «Спілкування у соціальній роботі» містять вимоги до написання та оформлення наукової (курсової) роботи, критерії оцінювання курсової роботи та порядок захисту наукових (курсівих) робіт. Методичні рекомендації адресовано викладачам та студентам спеціальності «Соціальна робота».

**Укладач:**

**Орос О.Б.**, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

**Рецензенти:**

**Шандор Ф.Ф.**, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

**Афанасьєв Д.М.**, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

*Рекомендовано до друку:  
засіданням кафедри соціології та соціальної роботи  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
(протокол № \_ від \_\_\_\_\_2021 р.)  
методичною комісією факультету суспільних наук  
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»  
(протокол №\_від \_\_\_\_\_2021 р.)*

## ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Курсова робота.....	4
3. Робота над літературними джерелами.....	8
4. Проведення емпіричного дослідження.....	10
5. Написання та оформлення основної частини наукової (курсової) роботи..	12
6. Оформлення списку використаних джерел.....	14
7. Оформлення додатків.....	14
8. Порядок захисту наукової роботи.....	14
9. Критерії оцінювання наукової роботи.....	16
ДОДАТКИ.....	17

## 1. Пояснювальна записка

Наукова робота є формою навчально-дослідницької діяльності студента і має на меті формування навичок проведення пошукових досліджень.

Наукова робота (курсова) виконується за визначеною і погодженою з керівником темою. Тематика наукових робіт повинна відповідати завданням підготовки студента до самостійної діяльності і мати тісний зв'язок з практичними потребами діяльності. Керівництво науковими роботами здійснюється, як правило, викладачами кафедри.

При написанні наукової (урсової) роботи студентам необхідно оволодіти категоріальним апаратом психологічних дисциплін; ознайомитись з науковою літературою обраної тематики - виявити дискусійні питання та невисвітлене коло проблем; показати вміння аргументувати власну точку зору, узагальнювати, систематизувати та аналізувати отримані дані; забезпечити необхідний стиль викладу матеріалу, правильно оформити роботу.

Майбутнім фахівцям важливо розвивати навички самостійної роботи, опановувати методику дослідження та експериментувати, з'ясувати підготовленість до самостійної роботи.

## 2. Курсова робота.

**Курсова робота** носить дослідницький характер. Робота пишеться на основі аналізу та узагальнення ряду літературних джерел (монографій, статей, методичних рекомендацій тощо), науково-методичної літератури, власних спостережень та фактів; результатів проведених досліджень, висуває власні завдання. Курсова робота повинна містити теоретичну частину (орієнтовно 50% загального обсягу), аналіз результатів отриманих діагностичних даних та висновки.

### ***Структура курсової роботи.***

Титульний аркуш

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I Теорія дослідження проблеми

РОЗДІЛ II Вирішення проблеми дослідження

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ (за необхідністю).

### ***Вимоги до змісту курсової роботи.***

**Титульний аркуш** роботи містить найменування навчального закладу; кафедри, де виконувалась робота; назву наукової роботи; прізвище, ім'я, по-батькові автора роботи, курс, групу та напрям за яким навчається студент, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника, його посаду та науковий ступінь; місто і рік виконання. Титульний аркуш курсової роботи оформляється згідно існуючих вимог (див. додаток А).

**Зміст** подають на початку наукової (урсової) роботи, на другій сторінці. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів,

підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), зокрема, вступу, розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків та ін. (Додаток Б).

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності. Вступ (окремі пункти попередньо визначаються на першій консультації з науковим керівником, остаточно оформлюється вступ після завершення роботи, як результати роботи описуються такі пункти, як практична значущість, публікації тощо) розкриває сутність і стан наукової проблеми (задачі) та значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Структурні компоненти вступу, як загальну характеристику курсової роботи, далі подають в рекомендованій нижче послідовності (висвітлення кожного зі вказаних пунктів слід розпочинати з абзацу, назву висвітлюваного пункту фіксувати та виділяти напівжирним шрифтом):

- Актуальність дослідження.
- Мета дослідження.
- Завдання дослідження.
- Об'єкт дослідження.
- Предмет дослідження.
- Методи дослідження.
- База дослідження.

Ці поняття є ключовими для наукової роботи. Тому їм слід приділити особливу увагу.

#### ***Актуальність дослідження.***

Шляхом критичного аналізу та порівняння з існуючими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність та доцільність даної наукової роботи. Далі визначається об'єкт і предмет дослідження.

#### ***Об'єкт і предмет дослідження.***

Об'єктом виступає та сторона дійсності, на яку спрямована дана наука. Часто об'єкт фіксується у самій назві науки, але в силу того, що наука не в змозі вичерпно описати свій об'єкт, то вона обмежує сферу своїх інтересів. Об'єкт дослідження - це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення.

Предмет дослідження складає та сторона чи сторони, якими в ній представлений об'єкт науки, тобто предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Предмет не фіксує всіх сторін об'єкту, але може включати те, що виступає відсутнім в об'єкті.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага автора курсової роботи, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової роботи, яка визначається на титульному аркуші як її назва.

Виділення об'єкту та предмету наукового дослідження дає можливість визначити мету дослідження.

#### ***Мета дослідження.***

Мета курсової роботи має формулюватись максимально лаконічно, але повно (власне формулюванню передують такі конструкції: «Мета роботи полягає в ...», «метою курсової роботи передбачено», «цим визначається мета курсової роботи» та ін.). Як приклад мета може бути сформульована таким чином: «Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді переживання депресивних станів людей похилого віку і корекційно-методичному плануванні роботи з ними в умовах лікувального закладу».

#### ***Завдання дослідження.***

На конкретні завдання у досягненні поставленої мети, що вирішуються автором, вказують одиниці на зразок: «мета роботи передбачає розв'язання таких завдань:», «мета дослідження визначає її основні завдання» та ін. Формулювання завдань курсової роботи подається із нумерацією. Кожне положення зручніше починати зі слів: виявити, з'ясувати, описати, визначити, встановити, здійснити, сформулювати, висвітлити, показати тощо. До нашого варіанту мети курсової роботи завдання дослідження мають вигляд:

У відповідності до мети в роботі поставлено такі завдання:

1. Проаналізувати зміст проблеми в науковій літературі.
2. Виявити особливості переживання депресивних станів у людей похилого віку.
3. Дослідити взаємозв'язки між порівневим вираженням переживання депресивних станів у людей похилого віку та специфічними симптомокомплексами їх якостей особистості.

#### ***Методи дослідження.***

Автор подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх потрібно не відірвано від змісту роботи, а коротко визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Наприклад:

Методи дослідження: теоретичний аналіз і систематизація науково-теоретичних та методичних джерел; організаційні методи (метод порівняння та поперечного зрізу); емпіричні методи (стандартизовані методики, спостереження, бесіди); методи обробки та інтерпретації даних (кількісні та якісні із застосуванням методів математичної статистики).

#### ***База дослідження.***

Вказується навчальний заклад чи виробництво, організація (чи декілька), залежно від того, де проводилося дослідження, місто (село), область. Вказується кількісний і якісний склад вибірки досліджуваних.

**Основна частина курсової роботи** складається з двох розділів, кожен з яких містить підрозділи (пункти, підпункти). Кожний розділ починається з нової сторінки. Основному тексту може передувати передмова з коротким описом вибраного напрямку і обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюють висновки зі стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць. Перший розділ є теоретичним, в якому здійснюється огляд літератури з проблеми. Другий розділ висвітлює емпіричне дослідження проблеми із застосуванням статистичних і математичних методів.

У розділах основної частини подають:

- огляд літератури за темою та вибір напрямів дослідження;
- виклад загальної методики і основних методів дослідження;
- емпіричну частину та методику досліджень;
- відомості про проведені теоретичні та емпіричні дослідження;
- аналіз і узагальнення результатів отриманих теоретичних та емпіричних досліджень.

В *огляді літератури* студент окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи вчених, студент повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Слід уникати надмірного теоретизування при описі наукової літератури, тому студент повинен будувати теорію питання з урахуванням прикладних цілей і завдань дослідження.

*Емпірична частина та методика дослідження* має на меті: а) перевірити правильність отриманих теоретичних висновків; б) визначити шляхи й напрямки вдосконалення тих соціально-психологічних процесів та явищ, які досліджуються.

Вимоги до впроваджуваних методик:

- 1) відповідність меті й предмету дослідження;
- 2) обов'язкова перевірка даних на репрезентативність, надійність, об'єктивність та валідність;
- 3) інструкція з проведення дослідження не повинна допускати подвійного тлумачення її змісту.

В основній частині (розділ II) студент представляє аналіз отриманих самостійно проведених діагностичних досліджень (2-3 методики). Основну частину доцільно доповнювати таблицями, графіками, рисунками тощо. Щодо тих матеріалів, які за обсягом не можуть увійти до неї, їх оформлюють як додатки. Використання такого матеріалу потребує його роз'яснення, аргументації, а також відповідних висновків. Результати наукових даних, зафіксовані у таблицях, рисунках, підлягають обов'язковій нумерації (табл. 1, схема 2, рис. 4 та ін.); початок рахунку йде від центральної частини роботи, продовжується і закінчується додатками.

**Висновки** - це завершальна частина курсової роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладаються і доводяться в роботі. Висновки повинні бути лаконічні і змістовні. У них виявляється здатність студента до абстрагування, аналізу й синтезу наукового матеріалу. Висновки повинні вивести найширші узагальнення як із теоретичних положень, так і з експериментально-прикладної частини, у них дається оцінка можливостей подальших наукових і прикладних розробок з теми дослідження.

**Список використаних джерел.** До списку літератури повинні ввійти всі джерела, які були використані й опрацьовані під час роботи студента над дослідженням.

**Додатки.** Обсяг додатків необмежений. У додатки доцільно винести таблиці, схеми, графіки, методики, суть яких викладається в тексті курсової роботи. Сюди відносять також анкети, опитувальники, тестові методики, результати емпіричного дослідження, моделі та ін.

### 3. Робота над літературними джерелами

Робота над темою, як правило, починається з ретельного пошуку і аналізу джерел, опублікованих з теми дослідження. Джерелом таких відомостей є каталоги бібліографічних відділів бібліотек, реферативні і бібліографічні видання. Останнім часом для збору таких відомостей все ширше використовуються комп'ютерні засоби пошуку та збору інформації. На основі цих даних студент складає перелік книг, збірників, журнальних статей, які необхідно опрацювати при підготовці наукової роботи. Пріоритет рекомендується надавати найновішій літературі оглядового характеру, яка дає можливість звузити напрямки теоретичного пошуку. Кожне джерело (книжку, статтю) рекомендується записувати на окрему бібліографічну картку, що полегшує роботу з літературою.

Теоретичний варіант роботи передбачає визначення завдань дослідження до початку вивчення літератури. Вони можуть бути сформульовані в загальному плані: вивчити публікації. При першому читанні складається загальне враження про роботу.

Аналіз літератури включає:

- загальне ознайомлення з книгою чи статтею в цілому.
  - уважне читання вдруге окремих розділів, що дає можливість виділити основний зміст, що і заноситься в даний конспект.
  - складання конспекту або виписки основних положень, цитат.
- Конспект повинен бути коротким, ясним, повним і точним. Ясність і короткість викладу не повинні суперечити вимогам повноти і точності, без яких конспект перетворюється в записи з приводу прочитаної, книги. Для досягнення більшої точності основні положення роботи необхідно записувати в формулюванні автора, вказуючи сторінку, на якій викладена думка, яка записується. Повнота конспекту досягається за рахунок фіксації основних положень роботи, відтворення логіки авторського викладу матеріалу.

Вся опрацьована література повинна бути систематизована і узагальнена в теоретичному розділі наукової роботи. Особливою умовою фактичного матеріалу, що подається у науковій роботі є цитати, що органічно вписуються в текст наукової роботи при аналізі позицій автора. Їх використовують з метою аргументації, точності передачі думки автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при порівнянні різних точок зору тощо. Цитата - (лат. Cito - наводжу, проголошую) - дослівний фрагмент тексту, чийсь слова, що наводяться письмово, органічно доповнюючи текст роботи. Використовують цитати для того, щоб без перекручувань, власних трактувань передати думку автора першоджерела, для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору тощо. Цитати є необхідною опорою автора роботи в процесі аналізу та синтезу інформації і для підтвердження окремих суджень, які висловлює студент. Відштовхуючись від них, можна створити систему переконливих доведень, доказів, необхідних для об'єктивної характеристики явища, яке спостерігається і досліджується. Нерідко автори досліджень вдаються до цитувань авторитетів у конкретній галузі знань для посилення своєї позиції. Водночас утрата чуття міри у використанні цитат може суттєво зашкодити науковій роботі. Тому



завжди, перед тим, як вдатися до цитування, автор повинен під різними кутами зору перевірити його доцільність, уникати псевдо тлумачень джерел.

Окрім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела, що теж нерідко призводить до викривлення його змісту, тому текст-інтерпретація має бути ретельно звірений із першоджерелом. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу з наукової праці може спотворити зміст, закладений автором. Тому слід бути особливо уважним у забезпеченні аргументації наукових позицій автором роботи через використання посилань. (Додаток Д).

Умовно, існуючі посилання на використані джерела можна поділити на три основних види:

- Для обґрунтування положень теоретичного аналізу, вибору методів дослідження необхідно вказати в тексті роботи номер джерела із списку літератури у квадратних дужках. Наприклад: [17].

- При непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його висновків і давати відповідне посилання на джерело. Наприклад [25].

- При дослівному цитуванні після номеру джерела (через кому) вказується також номер сторінки, з якої дана цитата. Наприклад, [17, с. 125] означає, що дана цитата наведена на 125-ій сторінці джерела, яке описане в списку під номером 17.

- При посиланні автора наукової роботи на думку ряду науковців подаються номери джерел і розділяються вертикально крапкою з комою. Наприклад: [2; 4; 7; 18; 24; 33].

Теоретичний аналіз включає стислий виклад теорії та історії вивчення проблеми дослідження, характеристику і порівняльний аналіз існуючих поглядів на проблему і шляхи її наукового дослідження, виявлення питань і проблем, які не знайшли належного вирішення, висвітлення методичних проблем і принципів труднощів, які виникають на шляху до поставленої мети.

Правильно проведений теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє сформулювати конкретні завдання дослідження. Цей етап підготовки наукової роботи вимагає тісної взаємодії з науковим керівником, досвід якого допомагає студенту правильно визначитись із кількістю та обсягом завдань дослідження. Розділ повинен закінчуватися короткими висновками: перерахуванням вже досліджених аспектів проблеми, результатів досліджень, постановкою дискусійних питань, а також виділенням нових аспектів, які необхідно вивчити.

Науковий етикет вимагає висвітлення всього тексту наукової роботи (а також і виступу студента під час захисту роботи) від третьої особи множини. Наприклад: На нашу думку..., ми визначили..., ми дотримуємося позиції..., нам слід зазначити..., ми вважаємо... тощо.

#### 4. Проведення емпіричного дослідження

В науковій роботі (курсовій) передбачається проведення емпіричного дослідження, яке складається з наступних етапів.

- постановка проблеми, визначення предмета вивчення, мети, і завдань (аспект виробничої групи, наприклад, керівництво у групі) та уточнення головних понять;
- визначення емпіричних об'єктів дослідження (вибірка);
- розробку програми та методики конкретного дослідження;
- випробування методики (пілотажне, пробне дослідження), її вдосконалення, перевірку надійності методик;
- збір первинної інформації, яке супроводжується контролем надійності та вірогідності одержаних даних;
- якісну та кількісну обробку зібраних результатів;
- інтерпретацію та пояснення результатів, формулювання висновків.

Першим етапом цього виду роботи є формулювання задач дослідження (на основі аналітичного огляду літератури). Наступним кроком буде вибір студентом методів і конкретних методик емпіричного дослідження. Емпіричне дослідження може включати спостереження, експериментальні і кореляційні методи, дослідження продуктів діяльності, проведення бесід або інтерв'ю та інших методів. Вибір і обґрунтування адекватних методів дослідження є важливим і відповідальним етапом при проведенні емпіричного дослідження. Здійснюючи спостереження слід скласти план спостереження, виділити об'єкти, намітити цілі, ознаки, на які необхідно звернути увагу. Науковою метою цього виду роботи може бути висунення нових передбачень, постановка нових питань, що вимагають експериментальної перевірки.

Оволодіння певною експериментальною методикою дає можливість знаходження меж застосування тієї або іншої методики і розробки її варіантів; можливість статистичного виявлення середніх значень; виявлення статистичних зв'язків між окремими особливостями, які вивчаються. Науковою метою тут може бути одержання нової і перевірка існуючої інформації.

Після розробки плану емпіричного дослідження часто рекомендується проведення невеликого пілотажного дослідження на обмеженій групі обстежуваних. Таке дослідження дає змогу висунути чи уточнити гіпотези дослідження, виявити можливі труднощі, освоїти вибрані методики, оперативно скоректувати план досліджень, оптимізувати форми фіксації результатів. Пробний експеримент дає також можливість перевірити надійність вибраних методів дослідження, доступність інструкцій, придатність експериментального матеріалу, розробити критерії аналізу результатів дослідження.

Проведення емпіричного дослідження вимагає ретельного планування і підготовки для забезпечення необхідних умов збору об'єктивної інформації. Отримані дані детально протоколюються і записуються.

Заключним етапом емпіричного дослідження є обробка його результатів. Після ретельного вивчення матеріалів діагностики студент приступає до обробки отриманих результатів, тобто здійснює їх кількісний та якісний аналіз.

В кількісному аналізі підраховуються за встановленими критеріями кількість допущених помилок; час, затрачений на виконання завдання; дається характеристика вибірки дослідження. При необхідності проводиться статистичний аналіз отриманих результатів. Результати кількісного аналізу оформлюються у вигляді зведених таблиць, можуть ілюструватись графіками і діаграмами. Всі таблиці надписуються, нумеруються. Представлена в таблиці інформація повинна бути зрозумілою і при необхідності супроводжується поясненнями в тексті наукової роботи.

Таблиці, які виконують пояснювально-ілюстративну функцію можуть використовуватись безпосередньо в тексті наукової роботи. Таблиці з великими обсягами даних доцільно наводити в додатках.

Основна мета дослідження полягає в розкритті суті та механізмів виявлених феноменів, встановлених причинно-наслідкових і кореляційних зв'язків, їх інтерпретації та поясненні. Ця мета досягається шляхом якісного аналізу отриманих даних. Потрібно мати на увазі, що аналіз і інтерпретація результатів окремих методів дослідження вимагає серйозних навичок, значного досвіду і часто вимагає також значних затрат часу. Тому аналіз і інтерпретація результатів таких досліджень повинна проводитись під контролем досвідченого спеціаліста.

На основі узагальнених результатів якісного аналізу і співставленні їх з завданнями дослідження студент формулює відповідні висновки. Це заключна частина наукової (курсової) роботи. У ній автор перераховує основні положення, які викладалися і доводилися у роботі. Висновки повинні бути короткими і змістовними.

Експериментальний розділ дослідження повинен відображати специфіку роботи в межах наукової галузі.

## 5. Написання та оформлення основної частини наукової (курсової) роботи

Основна частина наукової (курсової) роботи складається з розділів і підрозділів, в деяких випадків ще й з пунктів і підпунктів (Додаток Ж). Кожний розділ починають з нової сторінки. Розділи наукової роботи повинні за своєю назвою, структурою, змістом відповідати завданням дослідження поставленої проблеми. Кожен розділ повинен містити короткі висновки, які узагальнюють результати дослідження, отримані автором. В розділах основної частини подають:

- Огляд літератури за темою та вибір напрямків досліджень;
- Виклад загальної методики та основних методів досліджень;
- Емпіричну частину і методики досліджень;
- Відомості про проведені теоретичні і (або) експериментальні дослідження;
- Аналіз і узагальнення результатів досліджень.

Зазвичай, наукова (курсова) робота може складатись з 2 розділів. В першому розділі, як правило, викладаються результати теоретичного аналізу проблеми дослідження. В другому розділі найчастіше обґрунтовуються завдання і методи дослідження, вказуються особливості проведення дослідження, обґрунтовуються і описуються процедури, результати кількісного та якісного аналізу даних, отриманих в процесі дослідження.

У висновках дається стислий виклад результатів дослідження, а також можуть надаватись рекомендації з практичного використання його результатів. Кожен з таких висновків - це чітка відповідь на поставлене в дослідженні завдання (слід звіритися із завданнями, визначеними у вступі до наукового дослідження). У висновках вказується, які з поглядів на проблему отримали підтвердження, а які вимагають подальшого уточнення. У висновках також обґрунтовується, чи ставиться під сумнів необхідність і перспективність подальшого дослідження проблеми, пропонуються нові напрямки, які виявились в ході проведеного дослідження.

**Таблиця 1.**

### Об'єм наукової (курсової) роботи в межах основного тексту.

Вид наукової роботи	Кількість сторінок	Кількість процитованих джерел
Курсова робота	30	20-30

Обсяг роботи повинен відповідати вимогам, зазначеним у таблиці 1. Робота друкується шрифтом Times New Roman 14 шрифтом (28-30 рядків на сторінку). Параметри сторінки: 3 см зліва, 1 см справа, та по 2 см зверху та знизу. Абзацний відступ – 1,25 см, міжрядковий інтервал – 1,5.

Курсова робота подається у папці для файлів. Титульна сторінка оформляється за зразком, що додається в додатку А. На другій сторінці подається зміст роботи. Вступ повинен складати 3-5 сторінок. Текст основної

частини наукової роботи поділяється на розділи, підрозділи (пункти та підпункти). Заголовки структурних частин наукової роботи друкують великими літерами, симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком (за виключенням заголовку пункту) та текстом повинна дорівнювати 1-2 інтервали.

Кожну структурну частину наукової роботи треба починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№». Першою сторінкою наукової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки не ставлять; на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки вкінці.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, далі друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу (Наприклад: «2.3») складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. У кожному розділі може бути щонайменше два підрозділи. Пункти (Наприклад: «1.2.3») нумерують за таким же самим принципом в межах кожного підрозділу.

Ілюстрації (схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в науковій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблицю або будь-яку ілюстрацію, розміри яких більше формату А 4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують за таким самим принципом. Слово «Таблиця» та її номер розміщують по правому краю над таблицею. В наступному рядку посередині - назва таблиці. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) пишуть: «продовження табл.» і вказують її номер.

Формули в науковій роботі так само нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правої сторони аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.1) - перша формула другого розділу.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту потрібно подавати з нового рядка. Рівняння і формули потрібно виділяти з тексту вільними рядками, в кінці формули пишеться слово «де» без двокрапки.

У тексті наукової роботи повинні бути посилання на ілюстрації, таблиці і формули.

## **6. Оформлення списку використаних джерел**

Список використаних джерел складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивченості досліджуваної теми, є «візитною карткою» автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою та іншими інформативними джерелами, які цитувалися в науковому дослідженні. «Список...» повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою.

Використані автором джерела подаються у списку, який слідує за висновками до наукової роботи. Літературні джерела розміщуються в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати до вимог міждержавних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць. У «Списку...» можуть вказуватися тільки всі опрацьовані наукові джерела, на які є посилання в основному тексті наукової роботи. Приклади оформлення джерел (Додаток В).

## **7. Оформлення додатків**

Після списку використаних джерел до дипломної роботи включаються додатки. Кожний додаток повинен починатись з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток (великі літери української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь), див. додатки даного методичного видання як зразок оформлення.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад: А.2 - другий розділ додатка А.

## **8. Порядок захисту наукової роботи**

На наукову (курсову) роботу науковий керівник пише відгук, в якому вказує на актуальність обраної проблеми дослідження, позитивні сторони роботи і самостійність виконання студентом наукової роботи, регулярність відвідування консультацій у наукового керівника, дає особистісні характеристики студента, виявлені у процесі написання наукової роботи, а також аналізує недоліки роботи, оцінює структуру, зміст, форму і ступінь розкриття тих чи інших питань, використання статистичних та фактичних даних, оформлення роботи, дає конкретні рекомендації.

Після прочитання роботи науковим керівником робота може бути допущена до захисту. У відгуку наукового керівника дається попередня оцінка у формі висновку: «Робота може бути допущена до захисту з оцінкою (3, 4, 5)»

або «Робота не може бути допущена до захисту». Завершується висновок наукового керівника зазначенням ступеня відповідності наукової роботи вимогам до наукових (курсівих) робіт. Форма відгуку представлена у Додатку К.

Доповідь студентів слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання:

- Обґрунтування актуальності теми дослідження;
- Об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження;
- Що вдалося встановити, виявити, довести: коротка характеристика розділів;

- Якими методами це досягнуто, елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях, які положення не знайшли підтвердження тощо.

- Оскільки студент має право і можливість ознайомитися з відгуком наукового керівника заздалегідь, у виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника.

- Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10-15 хвилин.

- Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано забезпечити візуальний супровід: таблиці, діаграми, графіки тощо.

Побудована за запропонованою структурою доповідь студента дає змогу чітко сформулювати основні тези і цим самим скласти у членів комісії конкретне уявлення про роботу. Від того як подана наукова робота на захисті самим студентом, багато в чому залежить оцінка за виконану роботу.

Тому доцільно ретельно продумати свій виступ, викласти його для себе в письмовій формі або скласти тези доповіді. На цьому етапі студент повинен проконсультуватися з науковим керівником.

Оцінка наукової роботи залежить не лише від змісту, переконливості доповіді студента, а й від того, наскільки він вправно представить її на захисті наукової (курсівих) роботи, наскільки компетентно, впевнено відповідатиме на поставлені запитання. Для цього йому необхідно володіти і послуговуватися правилами публічного виступу.

Захист наукових робіт відбувається при засіданнях комісії, порядок яких регламентується «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

## 9. Критерії оцінювання наукової роботи

Оцінюється робота на основі наступних показників:

- 1) Якість виконання теоретичної частини.
- 2) Якість виконання практичної частини.
- 3) Правильність оформлення курсової роботи.
- 4) Захист курсової роботи.
- 5) Відповідь на додаткові запитання комісії.

Оцінка за наукову роботу виставляється в залікову книжку студента та заноситься в екзаменаційну відомість.

*Критерії оцінювання наукової (курсної) роботи членами комісії:*

У результаті захисту курсової роботи виставляються оцінки.

Оцінка **«відмінно»** — коли студент вільно володіє проблемою, здійснив самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використав широке коло наукової літератури (монографій, статей, перекладних видань), проявив високий рівень теоретичних узагальнень, а робота виконана з дотриманням усіх необхідних вимог.

Оцінка **«добре»** — виставляється тоді, коли студент в цілому добре виконав курсову роботу, але допускає неточності у трактуванні окремих понять, відчуває певні труднощі в теоретичному узагальненні матеріалу, не використав достатньо літературних джерел.

Оцінка **«задовільно»** — виставляється у тому випадку, коли студент орієнтується в обраній темі, але не може самостійно зробити висновки, пов'язати теоретичні узагальнення з практикою, не може логічно викласти проблему, не усунув повністю недоліків, виявлених у рецензії.

Оцінка **«незадовільно»** — виставляється тоді, коли студент навіть при наявності допущеної до захисту курсової роботи не орієнтується в проблемі, не опанував навіть мінімум наукової літератури, не знає матеріалу курсової. Незадовільна оцінка з курсової роботи дає підстави не допустити студента до складання семестрових іспитів. У цьому випадку обирається нова тема і вся робота виконується спочатку.

Захист і оцінка наукової (курсної) роботи це підсумок самостійної роботи студента. При правильній організації своєї роботи студент набуває необхідних навичок для майбутньої діяльності, підвищує свою кваліфікацію.

Кращі наукові роботи можна рекомендувати на конкурси студентських наукових робіт і до друку публікацій, написаних на їх основі, в студентських збірниках.



Додаток А  
Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Форма № Н-6.01

\_\_\_\_\_ (повне найменування вищого навчального закладу)

\_\_\_\_\_ (повна назва кафедри, циклової комісії)

## КУРСОВА РОБОТА

з \_\_\_\_\_ (назва дисципліни)

на тему: \_\_\_\_\_

Студента (ки) \_\_\_\_\_ курсу \_\_\_\_\_ групи  
напряму підготовки \_\_\_\_\_  
спеціальності \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

Керівник \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_ (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала \_\_\_\_\_  
Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ECTS \_\_\_\_\_

Члени комісії

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

м. \_\_\_\_\_ - 20\_\_ рік

## Додаток Б

### Приклад оформлення змісту

#### ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I Теоретико-методологічні основи вивчення бар'єрів спілкування у соціальній роботі з неповнолітніми злочинцями	
1.1. Комунікативні бар'єри та їх роль у спілкуванні.....	5
1.2. Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення комунікативних бар'єрів.	10
1.3. Види бар'єрів спілкування у роботі із неповнолітніми злочинцями .....	15
РОЗДІЛ II Дослідження комунікативних бар'єрів у спілкуванні	
2.1. Методи дослідження та ідентифікації комунікативних бар'єрів у спілкуванні.....	20
2.2. Основні умови попередження та подолання комунікативних бар'єрів.....	25
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32
ДОДАТКИ	

**Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел, який наводиться у курсовій роботі.**

<b>Характеристика джерела</b>	<b>Приклад оформлення</b>
<b>Книги: Один автор</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.</li> <li>2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.</li> <li>3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.): монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.</li> <li>4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.</li> <li>5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.</li> <li>6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.</li> <li>7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.</li> <li>8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.</li> </ol>
<b>Два автори</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.</li> <li>2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.</li> <li>3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.</li> <li>4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.</li> <li>5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.</li> <li>6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</li> </ol>
<b>Три автори</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</li> <li>2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб.</li> </ol>

	<p>Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
<b>Чотири і більше авторів</b>	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляев Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
<b>Автор(и) та редактор(и)/упорядники</b>	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
<b>Без автора</b>	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна.</p>

	<p>Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
<p><b>Багатотомні видання</b></p>	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
<p><b>Автореферати дисертацій</b></p>	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>

Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</li> <li>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</li> <li>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</li> </ol>
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</li> <li>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</li> <li>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</li> <li>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <a href="http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18">http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18</a> (дата звернення: 15.11.2017).</li> <li>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</li> <li>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</li> <li>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</li> <li>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</li> </ol>
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</li> <li>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</li> <li>3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</li> </ol>

<b>Патенти</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПКБ С09К11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.</li> <li>2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.</li> </ol>
<b>Препринти</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).</li> <li>2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).</li> </ol>
<b>Стандарти</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).</li> <li>2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.</li> <li>3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</li> </ol>
<b>Каталоги</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</li> <li>2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</li> <li>3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</li> </ol>
<b>Бібліографічні покажчики</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</li> <li>2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин.</li> </ol>

	<p>Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одисей, 2003. 128 с.</p> <p>5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).</p>
<p><b>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: КНИГИ</b></p>	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
<p><b>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІ Й (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)</b></p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного</i></p>



	<p><i>сознания в обществе</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
<p><b>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВОГО ВИДАННЯ</b></p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p><b>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖУВАНОГО ВИДАННЯ</b></p>	<p>1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p><b>ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ (ЖУРНАЛУ, ГАЗЕТИ)</b></p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий</i></p>

	<p><i>кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe<sub>2</sub>: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics &amp; Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії: фотовиставка. URL: <a href="http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&amp;">http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757&amp;</a> (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: <a href="http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf">http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf</a>.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: <a href="http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf">http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf</a>. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: <a href="https://doi.org/10.15407/scin12.06.006">https://doi.org/10.15407/scin12.06.006</a>.</p>

### **Зразок оформлення посилань на використані джерела**

Різновидами простого плану є так звані описові, або картинні плани, де кожний пункт створює повний образ історичної події. Простий план може розкривати ознаки певного історичного поняття. Відомий методист П.В.Гора умовно називав такий план змістовно - історичним [32]. Складний план, або розгорнутий, передбачає крім уміння виділяти головне у змісті, ще й уміння розрізняти другорядне. Основу такого плану становить простий план, у якому певна частина пунктів, в свою чергу, пояснюється та уточнюється за допомогою системи підпунктів [7, с. 5-12].

Історія як наука займається вивченням фактів і явищ, а також з'ясуванням причин їх виникнення і розвитку. Основу історичної науки складають історичні поняття, оскільки сутність історичних явищ що пізнається людиною, знаходить своє вираження в поняттях. На уроках історії у учнів формується система понять [17; 32; 51; 57].

В методичній літературі представлені різні точки зору на класифікацію понять [12; 14; 17; 24; 28; 32; 57], але більшість методистів сходяться на двох критеріях визначення історичних понять [62, с. 15]: критерій за змістом; критерій за ступенем узагальнення.

Як бачимо, етапи засвоєння виділяються ними не за якісними змінами процесу пізнавальної діяльності, а «за результатами, продуктами, які відстають невідомої діяльності». «Процес становлення понять представляє собою поступовий підйом від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак, які характеризують суть явища чи предмета» [91, с. 150]. Ми згодні з думкою Н.Ф.Тализіної, що вони являють собою процес засвоєння знань як рух від одних помилок до інших, що не відображає його психічної природи і не може вважатися адекватним навіть у застосуванні стихійно до складової пізнавальної діяльності [там таки, 237].

Великий матеріал по проблемах процесу засвоєння міститься у працях Н.А.Менчінської, Д.Н.Богоявленського і їх співробітників. В їх дослідженнях вказується на процеси аналізу і синтезу, абстракції і узагальнення як основних

засобів розумової діяльності [9; 10; 69; 70]. Автори неодноразово вказують на необхідність дій і операцій суб'єкта при засвоєнні понять.

Наше дослідження спирається на принципи, викладені в проекті психологічної концепції проектування нових технологій навчання і розвитку дітей В.В.Рубцовим і ін. [84, с. 10-12].

Використовуючи і розвиваючи уявлення про те, що форми поняття об'єктивно існують в формах діяльності людини і в її результатах - доцільно створених предметах, ряд дослідників [35; 39; 48; 66; 67; 105; 106; 107; 109] прийшли до розуміння необхідності розгортання в навчанні спеціально організованої діяльності, відтворюючої для індивіда опору «стоячи за науковими поняттями» практично-пізнавальних дій. Розгорнуті у працях цих авторів загальні філософсько-методичні положення дозволяють переглянути ряд традиційних уявлень про процес формування понять.

При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю трьох підходів.

Представники першого підходу [9; 12; 13; 53; 69; 83; 99] в якості джерел формування розумових дій і операцій і пов'язаних з ними понять розглядають процеси аналізу, синтезу, узагальнення і абстракції, які мають загальний характер і слугують психологічними умовами вирішення суб'єктом розумових задач.

**Приклад дотримання вимог щодо структурування розділів наукової роботи**

**РОЗДІЛ І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ БАР'ЄРІВ СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗЛОЧИНЦЯМИ**

**1.1 Комуникативні бар'єри та їх роль у спілкуванні**

У психологічній літературі склалися різні трактування процесу формування понять та їх значення в процесі навчання. При порівнянні різних напрямків досліджень психологічних умов формування наукових понять можна сказати про принципову різницю щонайменше трьох підходів.

**1.2 Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення комуникативних бар'єрів.**

С.Л. Рубінштейн [139] розглядав навчання як спеціальну діяльність та виділив такі етапи як сприйняття матеріалу, його осмислення, закріплення і оволодіння ним. Концепція С.Л. Рубінштейна використовується в якості загальнотеоретичної основи в дослідженні процесу засвоєння, наведених Д.Н. Богоявленським і Н.А. Менчинською та її співробітниками [13; 14]. Так як і С.Л. Рубінштейн, Ф.Н. Богоявленський і Н.А. Менчинська [13; 14] вважають, основними механізмами процесу засвоєння аналіз, синтез, абстракцію і узагальнення. Таким чином етапи засвоєння (сприйняття, осмислення, закріплення і оволодіння) визначаються рівнем цих процесів і характером взаємовідносин між ними. Рух засвоєння наукових понять може бути різним: або від загального до власного, конкретного, або від недиференційованого загального до приватного, конкретного і через конкретне до абстрактного [102]. Процес засвоєння понять відбувається як поступове сходження від орієнтування на ізольовані, зовнішні, випадкові ознаки до орієнтування на систему суттєвих ознак поняття. Менчинська зазначає, що: «При недостатній змістовності засвоєння понять учні оволодівають дуже суттєвою ознакою - знанням загальної схеми будови поняття»[103, с. 136].

Додаток К  
*Зразок бланку відгуку наукового керівника на курсову роботу*

**ВІДГУК**  
**наукового керівника на курсову роботу**

студента (ки) \_\_\_\_\_ курсу \_\_\_\_\_ групи \_\_\_\_\_ факультету

\_\_\_\_\_ (прізвище, ім'я, по-батькові)

на тему: \_\_\_\_\_

Структурний елемент оцінювання	Рекомендована оцінка
<p><b>1. Якість виконання теоретичної частини.</b> Обґрунтовано актуальність теми, мети, об'єкту, предмету, завдання дослідження; проявлено високий рівень теоретичних узагальнень, здійснено самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використано широке коло наукової літератури (монографій, статей, перекладних видань).</p>	
<p><b>2. Якість виконання практичної частини.</b> Виокремлено практичні елементи наукової проблеми; підбрано інструментарій згідно теми дослідження; здійснено аналіз, інтерпретацію та узагальнення отриманих результатів дослідження; формулювання висновків</p>	
<p><b>3. Правильність оформлення курсового проекту</b></p>	

Допущено до захисту: «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_ р.

Науковий керівник: \_\_\_\_\_  
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Ознайомлено: «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_ р. \_\_\_\_\_  
(прізвище, ім'я, по-батькові студента) (підпис)

## Підсумкове оцінювання курсового проекту (роботи)

№ п/п	Структурні елементи оцінювання	Оцінка 2/3/4/5
1.	Якість виконання теоретичної частини	
2.	Якість виконання практичної частини	
3.	Правильність оформлення курсової роботи	
4.	Захист курсової роботи	
5.	Відповіді на додаткові запитання членів комісії	
	<b>Оцінка за національною шкалою</b>	
	<b>В балах за шкалою ECTS</b>	
	<b>Оцінка ECTS</b>	

Голова комісії: \_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії: \_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_  
(підпис) (прізвище та ініціали)

« \_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

(Дата захисту)

Навчально-методичне видання

# **СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ**

Методичні рекомендації

**Укладач:** Орос О.Б.